

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2019-20

Dyddiad cyhoeddi: 5 Hydref 2020

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Rydym yn bwriadu cyhoeddi adroddiad archwilio diamed ar eich cyfrifon. Mae rhai materion y mae angen rhoi gwybod ichi amdanynt cyn eu cymeradwyo.

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon

Cyflwyniad	4
Effaith Covid-19 ar Archwiliad Eleni	4
Barn Archwilio Arfaethedig	6
Materion Arwyddocaol	6
Argymhellion	8
Atodiadau	
Atodiad 1 – Llythyr Sylwadau	9
Atodiad 2 – Adroddiad Archwilio Arfaethedig	12
Atodiad 3 – Argymhellion	15

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon

Cyflwyniad

- 1 Rydym yn crynhoi prif ganfyddiadau ein harchwiliad o'ch cyfrifon ar gyfer 2019-20. yn yr adroddiad hwn.
- 2 Rydym eisoes wedi trafod y materion hyn gyda Prif Gyfrifydd (Corfforaethol a Phrosiectau) a'r Uwch Reolwr Cyllid.
- 3 Ni all archwilwyr byth roi sicrwydd cyflawn bod cyfrifon wedi'u datgan yn gywir. Yn lle hynny, rydym yn gweithio i lefel o 'berthnasedd'. Pennir y lefel hon o berthnasedd i geisio adnabod a chywiro camddatganiadau a allai arwain fel arall at gamarwain rhywun sy'n defnyddio'r cyfrifon.
- 4 Fe bennon ni lefel o £8,837,000 ar gyfer hyn yn archwiliad eleni.
- 5 Rydym bellach bron â bod wedi cwblhau archwiliad eleni ond mae'r gwaith canlynol yn dal heb ei gwblhau:
  - Cwblhau'r gwaith sy'n cael ei wneud ar asedau nas ailbrisiwyd yn ystod y flwyddyn;
  - Cwblhau gwaith ar rannu costau sy'n ymwneud â chyfalaf a phensiynau ar draws adrannau;
  - Derbyn llythyr SCR 19 gan Archwilwyr y Gronfa Bensiwn a chwblhau gwaith pensiwn;
  - Adolygiad o'r cyfrifon terfynol ar ôl eu derbyn;
  - Clirio nodiadau adolygiad archwilio;
  - Cwblhau adolygiad y Partner;
  - Cliriad gan adolygydd ansawdd; a
  - Derbyn Llythyr Cynrychiolaeth wedi'i lofnodi.
- 6 Yn ein barn broffesiynol ni, rydym wedi cydymffurfio â'r safonau moesegol sy'n berthnasol i'n gwaith; bod yn annibynnol arnoch chi; ac, ni pheryglwyd ein gwrthrychedd mewn unrhyw ffordd. Nid oes unrhyw berthnasoedd rhyngom ni a chithau a allai danseilio ein gwrthrychedd a'n hannibyniaeth yn ein tyb ni.

Effaith Covid-19 ar Archwiliad Eleni

- 7 Mae pandemig Covid-19 wedi cael effaith arwyddocaol ar bob agwedd ar ein cymdeithas ac mae'n parhau i wneud hynny. Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith eich bod yn paratoi cyfrifon ac mae'n glod sylweddol i ymrwymiad eich tîm cyfrifon eich bod wedi llwyddo i wneud hynny eleni yn wyneb yr heriau a achosir gan y pandemig hwn. Rydym yn eithriadol o ddiolchgar i broffesiynoldeb y tîm o ran y modd y gwnaethant ein cynorthwyo ni i gwblhau ein harchwiliad dan amgylchiadau mor anodd.

- 8 Nid yw'n syndod bod y pandemig wedi effeithio ar ein harchwiliad ac rydym yn crynhoi'r prif effeithiau yn **Arddangosyn 1**. Ac eithrio lle'r ydym yn gwneud argymhellion yn benodol, darperir y manylder yn **Arddangosyn 1** er gwybodaeth yn unig i'ch helpu chi i ddeall effaith pandemig Covid-19 ar broses archwilio eleni.

Arddangosyn 1 – effaith Covid-19 ar archwiliad eleni

Amserlen	<ul style="list-style-type: none"> • Newidiwyd y terfyn amser ar gyfer cwblhau eich cyfrifon gan Llywodraeth Cymru o 15 Mehefin 2020 i 30 Awst 2020, ac y terfyn amser i gyhoeddi'r cyfrifon archwiliedig o 15 Medi 2020 i 30 Tachwedd 2020. • Cawsom y cyfrifon drafft ar 3 Mehefin 2020. • Rydym yn disgwyl i'ch adroddiad archwilio gael ei lofnodi ar 15 Hydref 2020.
Llofnodion electronig	Rydym yn bwriadu defnyddio llofnodion electronig ar gyfer llofnodi'r cyfrifon.
Tystiolaeth archwilio	<p>Roedd y wybodaeth a dderbyniwyd ynghylch Prisiadau Eiddo yn wahanol i flynyddoedd blaenorol oherwydd na chynhyrchwyd unrhyw adroddiad ffurfiol gan y Prisiwr. Yn lle, derbyniwyd llyfr gwaith y Prisiwr a oedd yn cynnwys gwybodaeth sylweddol, yn ynghyd â dyddiadau amrywiol nad oeddent wedi'u diweddarau ar gyfer 2019/20 (er y cadarnhawyd i ni fod yr holl brisiadau gofynnol wedi'u cynnal ar gyfer 2019/20), a oedd yn golygu bod yr adolygiad o'r wybodaeth hon wedi cymryd mwy o amser nag mewn blynyddoedd arferol.</p> <p>Yn ogystal â hyn, gwnaethom nodi wedyn bod categorï o asedau a oedd i fod i gael eu hailbriso yn 2019/20 (safleoedd gwastraff) fel rhan o gylch prisio 5 mlynedd y Cyngor heb gael eu hailbriso gan nad oedd y Cyngor yn gallu cyflogi prisiwr arbenigol i gyflawni'r gwaith hwn. Arweiniodd hyn at angen cyflawni prisio dilynol ar yr eiddo hyn, y mae'r Cyngor bellach wedi'i gwblhau, gyda gwybodaeth yn cael ei ddarparu ar gyfer archwilio wythnos yn cychwyn 28 Medi 2020. Mae ein gwaith archwilio sy'n ymwneud â hyn yn parhau ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn a byddwn yn diweddarau ar lafar yng nghyfarfod y Pwyllgor.</p>
Arall	Roedd effaith Covid-19 yn golygu bod angen i ni ffactorio ystyriaethau ychwanegol yn ein hasesiad risg ac roedd angen gwaith pellach ar rai meysydd o'n harchwiliad, fel prisiadau eiddo, pensiynau, a'r asesiad busnes gweithredol. Nodwn ei fod hefyd wedi arwain at ansicrwydd perthnasol ynghlwm a'r prisiadau eiddo a gynhyrchwyd gan Brisiwr y Cyngor.

- 9 Byddwn yn adolygu'r hyn yr ydym wedi'i ddysgu ar gyfer ein proses archwilio o bandemig Covid-19 a pha un a oes arferion arloesol y gallem eu mabwysiadu yn y dyfodol i wella'r broses honno.

Barn Archwilio Arfaethedig

- 10 Rydym yn bwriadu cyhoeddi **barn ddiamod ar gyfrifon** eleni unwaith y byddwch wedi rhoi Llythyr Sylwadau inni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn **Atodiad 1**.
- 11 Rydym yn cyhoeddi barn archwilio 'amodol' lle mae gennym bryderon perthnasol ynghylch rhai agweddau ar eich cyfrifon; fel arall rydym yn cyhoeddi barn ddiamod.
- 12 Mae'r Llythyr Sylwadau'n cynnwys rhai cadarnhadau y mae'n ofynnol inni eu cael gennych chi dan safonau archwilio ynghyd â chadarnhad o wybodaeth benodol arall yr ydych chi wedi'i darparu ar ein cyfer yn ystod ein harchwiliad.
- 13 Caiff ein hadroddiad archwilio arfaethedig ei nodi yn **Atodiad 2**.

Materion Arwyddocaol sy'n codi o'r Archwiliad

Camddatganiadau nas cywirwyd

- 14 Rydym yn nodi isod y camddatganiadau a ganfuwyd gennym yn y cyfrifon, sydd wedi cael eu trafod gyda'r rheolwyr ond sy'n dal heb eu cywiro. Gofynnwn fod y rhain yn cael eu cywiro. Os byddwch yn penderfynu peidio â chywiro'r camddatganiadau hyn, gofynnwn ichi ddarparu'r rhesymau dros beidio â'u cywiro ar ein cyfer yn ysgrifenedig.
- Gwnaethom nodi bod balans arian parod y Cyngor yn cynnwys y balansiau arian parod llawn sy'n ymwneud â Chyd-bwyllgor Harbyrau Cyngor Gwynedd (£17.6 mil), Pwyllgor Polisi Cynllunio Ar y Cyd (£179.2 mil), a Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (£508.8 mil). Does dim cyfrifon banc ar wahân ar gyfer y cyd-bwyllgorau, ac gan ni chynhelir unrhyw ymarfer i dynnu unrhyw falansau nad ydynt yn ymwneud â Chyngor Gwynedd o'r balans arian parod yn Natganiad Cyfrifon Cyngor Gwynedd (ar wahân i ddileu'r balansau sy'n ymwneud â GwE), mae'r balans yma yn cael ei orddatgan. Er nad yw'r gorddatganiad yn berthnasol, fe'i nodwyd fel rhan o'r adroddiad hwn gan ei fod yn uwch na'n trothwy adrodd o £100 mil.
  - Gwnaethom nodi nifer o achosion sy'n darparu tystiolaeth bod balans y credydwyr wedi'i danddatgan. Er bod pob un o'r achosion a nodwyd yn is na'n trothwy adrodd o £100 mil, gan nad ydym wedi gallu pennu bod y rhain yn ddigwyddiadau ynysig, rydym wedi cyflawni allosodiad o'r gwallau a nodwyd sydd wedi arwain at wall rhagamcanol o £2,170 mil, sydd yn amherthnasol.

- Gwnaethom nodi nifer o wallau bach o ganlyniad i'n profion dyledwyr. Roedd pob un yn is na'n trothwy adrodd o £ 100 mil yn unigol ac mewn cyfanswm. Er hynny, gan nad oeddem yn gallu dod i'r casgliad mai gwallau ynysig oedd y rhain, rydym wedi allosod y gwall potensial sy'n dod i gyfanswm o £ 580 mil. Roedd y gwallau a nodwyd yn cynnwys balans y daethom i'r casgliad nad oedd yn ddyledwr dilys, dau falans nad oedd eto i'w derbyn gan y Cyngor sy'n codi ansicrwydd ynghylch eu hadenilladwyedd, ac un dyledwr a oedd yn seiliedig ar amcangyfrif a oedd yn is na swm terfynol y dyledwr.
- Gwnaed her gyfreithiol yn erbyn y Llywodraeth mewn perthynas â buddion anghyfartal i briod gwrywaidd aelodau benywaidd (mewn perthynas â gwasanaeth cyn 1988). Cadarnhaodd Tribiwnlys Cyflogaeth yr hawliad yn ddiweddar, a wnaeth arwain at angen cydnabod atebolrwydd ychwanegol yn FY20, fel digwyddiad addasu ar ôl y fantolen, fel cost gwasanaeth yn y gorffennol. Nodwn fod hwn yn faes sydd wedi bod yn datblygu ers i'r cyfrifon gael eu drafftio yn gyntaf, ac mae ein harbenigwyr pensiwn wedi amcangyfrif y gallai effaith hyn fod tua 0.2% o'r rhwymedigaeth budd diffiniedig (h.y. tua £2m) sydd ddim yn cael ei ystyried yn berthnasol.

Camddatganiadau a gywirwyd

- 15 Roedd camddatganiadau yn y cyfrifon yn wreiddiol sydd bellach wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr. Nid oedd y rhain yn berthnasol felly nid ydym yn credu bod angen tynnu eich sylw atynt, ac eithrio'r camddatganiad a gynhwysir isod (nad ydym eto wedi cwblhau ein gwaith archwilio arno). Lle rydym wedi nodi diffyg rheoli o ganlyniad i'r camddatganiadau a nodwyd, mae hyn wedi'i cynnwys yn **Atodiad 3**.

Gwerth y cywiriad	Natur y cywiriad	Rheswm am y cywiriad
Nid oes unrhyw effaith ar gyfanswm cost gwasanaethau gan fod hyn yn ymwneud ag ailddosbarthu rhwng adrannau. Mae'r newid mwyaf o ganlyniad i hyn yn ymwneud â Chorfforaethol lle mae gwariant wedi gostwng o £ 91,352 mil i £ 45,501 mil.	Mae'r Cyngor wedi ailddyrranu costau sy'n ymwneud â defnyddio asedau anghyfredol (e.e. dibrisiant) a buddion gweithwyr o gael eu cynnwys yn yr adran Gorfforaethol, ac yn hytrach i adlewyrchu'r adran briodol. Mae hyn yn ymwneud â chostau yn y flwyddyn gyfredol a'r flwyddyn flaenorol.	Yn unol â pharagraff 3.4.2.39 o'r cod CIPFA, mae'n ofynnol cynnwys ym mhob adran y taliadau priodol am ddefnyddio asedau anghyfredol a chostau cronedig budd-dal gweithwyr.

Materion Arwyddocaol eraill sy'n codi o'r Archwiliad

- 16 Yn ystod yr archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion sy'n ymwneud â'r cyfrifon ac yn rhoi gwybod ichi am unrhyw faterion arwyddocaol sy'n codi. Nid oedd unrhyw faterion yn codi yn y meysydd hyn y flwyddyn yma.

Argymhellion

- 17 Caiff yr argymhellion sy'n codi o'n harchwiliad eu nodi yn **Atodiad 3**. Mae'r rheolwyr wedi ymateb iddynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol i ganfod pa gynnydd a wnaed gyda hwy yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf. Lle mae unrhyw gamau gweithredu heb eu cymryd, byddwn yn parhau i fonitro'r cynnydd ac yn adrodd wrthy ch am hynny yn adroddiad y flwyddyn nesaf. Nodwn nad yw'r argymhellion a godwyd yn ISA 260 2018/19 wedi'u hail-godi. Ni ddilynwyd ymlaen yr argymhelliad yn ymwneud ag Ailbrisiadau Maes Parcio gan nad oedd Meysydd Parcio yn destun ailbrisiad llawn yn 2019/20. Nid yw'r argymhelliad sy'n ymwneud â gwarediadau wedi'i ail-godi gan nad ydym wedi nodi unrhyw faterion ar brofi gwarediadau yn 2019/20. Mae'r argymhelliad i ymwneud â chanfyddiadau TG wedi'i ddisodli gan y canfyddiadau yn **Atodiad 3**.

Atodiad 1

Llythyr Sylwadau

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
CAERDYDD
CF11 9LJ

15 Hydref 2020

Sylwadau ar ddatganiadau ariannol 2019/20

Darperir y llythyr hwn mewn perthynas â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2020 er mwyn mynegi barn ar ba mor wir a theg ydynt ac i ba raddau y maent wedi'u paratoi'n briodol. Rydym yn cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, ar ôl cynnal ymchwiliadau a oedd yn ddigonol yn ein barn ni, y gallwn wneud y sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau rheolwyr

Cyfrifoldebau

Rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldebau o ran y canlynol:

- Paratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol; yn arbennig, mae'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun gwir a theg yn unol â hynny.
- Cynllunio, gweithredu, cynnal ac adolygu trefniadau rheolaeth fewnol er mwyn atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a roddwyd

Rydym wedi rhoi'r canlynol i chi:

- Mynediad llawn i'r canlynol:
  - yr holl wybodaeth rydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r broses o baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;

- gwybodaeth ychwanegol y gwnaethoch ofyn amdani gennym at ddiben yr archwiliad; a
- mynediad anghyfyngedig i staff yr oedd angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt, yn eich barn chi.
- Canlyniadau ein hasesiad o'r risg y gall y datganiadau ariannol fod wedi eu cam-ddatgan mewn modd perthnasol o ganlyniad i dwyll.
- Ein gwybodaeth am dwyll neu dwyll a amheuir yr ydym yn ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Gyngor Gwynedd ac yn ymwneud â:
  - rheolwyr;
  - cyflogeion sydd â rolau pwysig yng nghyd-destun rheolaeth fewnol; neu
  - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol.
- Ein gwybodaeth am unrhyw honiadau o dwyll, neu dwyll a amheuir, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a roddwyd i ni gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill.
- Ein gwybodaeth am bob achos hysbys neu achos a amheuir o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol.
- Manylion yr holl bartïon cysylltiedig a'r holl gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig rydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau ar y datganiadau ariannol

Cofnodwyd pob trafodyn, ased a rhwymedigaeth yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i wneud amcangyfrifon cyfrifyddu, gan gynnwys y rheini a fesurwyd ar werth teg, yn rhesymol.

Mae perthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig wedi'u cyfrifo a'u datgelu yn briodol.

Mae'r holl ddigwyddiadau sy'n digwydd yn dilyn y dyddiad adrodd y mae angen eu haddasu neu eu datgelu wedi'u haddasu ar gyfer neu eu datgelu.

Yr holl ymgyfreitha gwirioneddol neu bosibl a hysbysir y dylai ei effeithiau gael eu hystyried wrth baratoi'r datganiadau ariannol wedi'u datgelu i'r archwilydd a'u cyfrifo a'u datgelu yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Nid yw gwerth yr asedau sy'n cael eu dal ar hyn o bryd ar gost hanesyddol, ond dylid rhoi cyfrif amdanynt yn ôl eu gwerth cyfredol yn unol â Chod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol, yn sylweddol wahanol i'w gwerth cyfredol.

Mae'r atebolrwydd pensiwn, a datgeliadau cysylltiedig o fewn y datganiadau ariannol, yn gyfredol yn dilyn datblygiadau yn achosion cyfreithiol McCloud a Goodwin. Lle nad yw'r atebolrwydd wedi'i ddiweddarau ar gyfer datblygiadau perthnasol, nid yw effaith hyn yn faterol.

Mae'r datganiadau ariannol yn rhydd o gam-ddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau. Mae effeithiau cam-ddatganiadau nas cywir a nodwyd yn ystod yr archwiliad

yn amherthnasol, yn unigol ac ar y cyfan, i'r datganiadau ariannol a gymerwyd yn ei gyfanrwydd. Mae crynodeb o'r eitemau hyn wedi'i nodi isod:

- **Balans arian parod** – Mae balans arian parod y Cyngor yn cynnwys y balansiau arian parod llawn sy'n ymwneud â Chyd-bwyllgor Harbyrau Cyngor Gwynedd (£17.6 mil), Pwyllgor Polisi Cynllunio Ar y Cyd (£179.2 mil), a Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (£508.8 mil) gan fod dim cyfrifon banc ar wahân ar gyfer y cyd-bwyllgorau, a ni chynhelir unrhyw ymarfer i dynnu unrhyw falansau nad ydynt yn ymwneud â Chyngor Gwynedd o'r balans arian parod yn Natganiad Cyfrifon Cyngor Gwynedd.
- **Tanddatgan credydwr** – Nodwyd nifer o wallau mewn perthynas â balans y credydwr, gan nodi'n benodol bod y balans hwn wedi'i danddatgan. Er bod y gwallau hyn yn ddibwys yn unigol, amcangyfrifwyd gwall rhagamcanol o £2,170 mil.
- **Gorddatgan dyledwr** - Nodwyd nifer o wallau mewn perthynas â balans y dyledwr, gan nodi'n benodol bod y balans hwn wedi'i orddatgan. Er bod y gwallau hyn yn ddibwys yn unigol, amcangyfrifwyd gwall rhagamcanedig o £ 580 mil.
- **Achos Pensiwn Goodwin** – Amcangyfrifir y bydd effaith yr achos yn arwain at danddatganiad o'r rhwymedigaeth budd diffiniedig o tua £ 2m.

Sylwadau gan y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu

Cydnabyddwn fod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi eu trafod â ni.

Cydnabyddwn ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol gwir a theg yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu Cyngor Gwynedd ar 15 Hydref 2020.

Rydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd yr holl gamau y dylem fod wedi'u cymryd i sicrhau ein bod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod y wybodaeth honno wedi'i throsglwyddo i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych yn ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Dafydd L Edwards

Pennaeth Cyllid

Cyngor Gwynedd

Dyddiad:

Llofnodwyd gan:

Cyngorydd John Brynmor Hughes

Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu

Cyngor Gwynedd

Dyddiad:

Atodiad 2

Adroddiad Archwilio Arfaethedig

Adroddiad yr archwilydd annibynnol o Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Gwynedd

Adroddiad ar archwiliad y datganiadau ariannol

Barn

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol a nodiadau cysylltiedig Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2020 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Datganiad Symud Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisiâu cyfrifyddu pwysig.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2019-20 sy'n seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2020 a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â'r gofynion deddfwriaethol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2019-20.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Archwilio Rhyngwladol yn y DU (ISAs (DU)). Caiff fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hyn eu disgrifio ymhellach yn adran cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol yn fy adroddiad.

Rwy'n annibynnol ar y cyngor yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, yn cynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio rwyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Pwyslais mater – ansicrwydd materol yn ymwneud â phrasiadau eiddo

Tynnaf sylw at Nodyn 6 at y datganiadau ariannol, sy'n disgrifio cymal ansicrwydd prasiad materol sy'n deillio o amgylchiadau a achoswyd gan y pandemig COVID-19. Nid yw fy marn wedi newid mewn perthynas â'r mater hwn.

Pwyslais mater - Cronfeydd eiddo'r DU

Tynnaf sylw at Nodyn 6 at y datganiadau ariannol sy'n disgrifio ansicrwydd perthnasol ynghylch prasiad cronfeydd eiddo'r DU a reolir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd. Nid yw fy marn wedi newid mewn perthynas â'r mater hwn.

Casgliadau yn ymwneud â busnes gweithredol

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol y mae Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU yn ei gwneud yn ofynnol i mi gyflwyno adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol:

- nid yw'r defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol; neu
- nid yw'r swyddog ariannol cyfrifol wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwydd perthnasol a nodwyd a all fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r cyngor i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Gwybodaeth arall

Mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am y wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol a chyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys y wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad fel archwilydd arnynt. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, ar wahân i'r graddau a nodir yn benodol yn ddiweddarach yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar hynny.

Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, fy nghyfrifoldeb yw darllen y wybodaeth arall er mwyn nodi anghysondebau perthnasol â'r datganiadau ariannol archwiliedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangos fel petai'n berthnasol anghywir ar sail y wybodaeth a ddaeth i law wrth i mi gyflawni'r archwiliad neu sy'n berthnasol anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau perthnasol amlwg, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Adrodd ar ofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2019-20;
- mae'r wybodaeth a roddwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi'i baratoi yn unol â chanllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yn sgîl gwybodaeth a dealltwriaeth o'r cyngor a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif neu'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol;

- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon a nodir ar dudalen 9, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg, ac am y fath reolaeth fewnol ag sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog ariannol cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall.

Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu'r cyngor i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail cyfrifyddu busnes gweithredol oni thybir nad yw'n briodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol gyda'i gilydd yn rhydd o gamddatganiad perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilio sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU bob amser yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, y gellid disgwyl iddynt yn rhesymol ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
[Dyddiad]

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Atodiad 3

Argymhellion

Rydym yn nodi'r holl argymhellion sy'n codi o'n harchwiliad gydag ymateb y rheolwyr iddynt. Byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar y rhain y flwyddyn nesaf ac yn cynnwys unrhyw faterion sy'n dal heb gael sylw yn adroddiad archwilio'r flwyddyn nesaf:

Arddangosyn 2: mater yn codi 1

Mater yn codi 1 – Cyfrifon Banc ar wahân ar gyfer Cyd-bwyllgorau	
Canfyddiadau	Nid oes unrhyw gyfrifon banc ar wahân wedi'u sefydlu er mwyn dal balansau arian parod y cyd-bwyllgorau.
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Mae wedi ei argymhell bod y Cyngor yn ystyried sefydlu cyfrifon banc ar wahân i reoli balansau arian parod y cyd-bwyllgorau.
Manteision rhoi'r argymhelliad ar waith	Rydym wedi nodi yn gynharach yn yr adroddiad hwn am gamddatganiad amherthnasol yn ymwneud â balans arian parod Cyngor Gwynedd, a gall reoli balansau arian parod y cyd-bwyllgorau ar wahân fod yn fuddiol er mwyn atal hyn rhag codi yn y blynyddoedd i ddod.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Nid yw'r argymhelliad yma yn sicrhau gwerth am arian i drigolion Gwynedd ac felly gan nad yw'r effaith yn faterol, nid ydym am newid y drefn bresennol.
Dyddiad rhoi ar waith	Pryd fydd y materoldeb yn newid, byddem yn ei newid adeg hynny.

Arddangosyn 3: mater yn codi 2

Mater yn codi 2 – Adolygiad o Adroddiadau Ategol Nodyn Datgelu Cyflogres	
Canfyddiadau	Amlygodd profion cyflawnrwydd cychwynnol bod tua 700 o weithwyr heb gael eu cynnwys yn yr adroddiad i gefnogi'r datgeliad tâl canolrifol. Darganfuwyd bod hyn oherwydd problem gyda'r paramedrau a osodwyd ar gyfer yr adroddiad a achosodd gwahardd o unrhyw weithwyr a gafodd newidiadau tâl yn weithredol o 1 Ebrill 2020. Cafodd yr adroddiad ei ail-redeg gyda'r mater hwn wedi'i gywiro, a wnaeth achosi'r cymhareb tâl canolrif i newid, ac mae'r datgeliad wedi'i gywiro.
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Argymhellir bod yr adroddiadau a dderbynnir o'r gyflogres ac a ddefnyddir i ategu'r datgeliadau yn y cyfrifon yn cael eu hadolygu i benderfynu a ydynt yn gyflawn ac yn gywir fel rhan o'r broses ar gyfer llunio'r cyfrifon. Nodwn fod trefniadau ar waith ar gyfer adolygu nodiadau eraill yn y cyfrifon ac ymddengys bod hyn yn eithriad ynysig.
Manteision rhoi'r argymhelliad ar waith	I atal gwallau yn y cyfrifon drafft.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Mae anghenion y adroddiad Tâl Canolrif yn golygu fod angen defnyddio "ciplun" o ddata hanesyddol er mwyn ei greu. Oherwydd y ffordd y mae'r paramedr ar gyfer yr adroddiad yma wedi cael ei strwythuro, mae dyddiad y ciplun a ddefnyddiwyd pan yn creu'r adroddiad wreiddiol wedi golygu fod cofnodion cyflogres a gaewyd ar ddiwrnod penodol (31ain Mawrth) wedi cael eu hepgor o'r allbwn. Gan fod y mater hwn bellach wedi dod i'n sylw, byddwn yn ymwybodol o'r anomaledd yn y dyfodol ac yn gallu sicrhau nad yw'r cofnodion perthnasol yn cael eu gadael allan, ond byddwn hefyd yn cynnal gwiriadau

	ychwanegol o hyn ymlaen er mwyn sicrhau cywirdeb Nodyn 30b.
Dyddiad rhoi ar waith	Cyn cau cyfrifon 2020/21.

Arddangosyn 3: mater yn codi 3

Mater yn codi 3 - Canfyddiadau TG	
Canfyddiadau	Fel rhan o'n harchwiliad ariannol gwnaethom benodi arbenigwyr TG i helpu'r tîm archwilio wrth brofi priodoldeb systemau TG y Cyngor sy'n cael effaith uniongyrchol ar gynhyrchu'r datganiadau ariannol. Nododd yr arbenigwyr TG nifer o argymhellion sydd wedi cael eu cyfleu i'r rheolwyr.
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Argymhellir bod y rheolwyr yn gweithio gyda'r Rheolwr TG er mwyn sicrhau y caiff yr argymhellion hyn eu rhoi ar waith yn brydlon.
Manteision rhoi'r argymhelliad ar waith	Gwella ansawdd a chadernid y systemau TG.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Mae nifer o'r argymhellion eisoes wedi cael eu gweithredu neu yn y broses o gael eu gweithredu
Dyddiad rhoi ar waith	Yn ystod 2020/21

Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: info@audit.wales

Gwefan: www.audit.wales

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.